

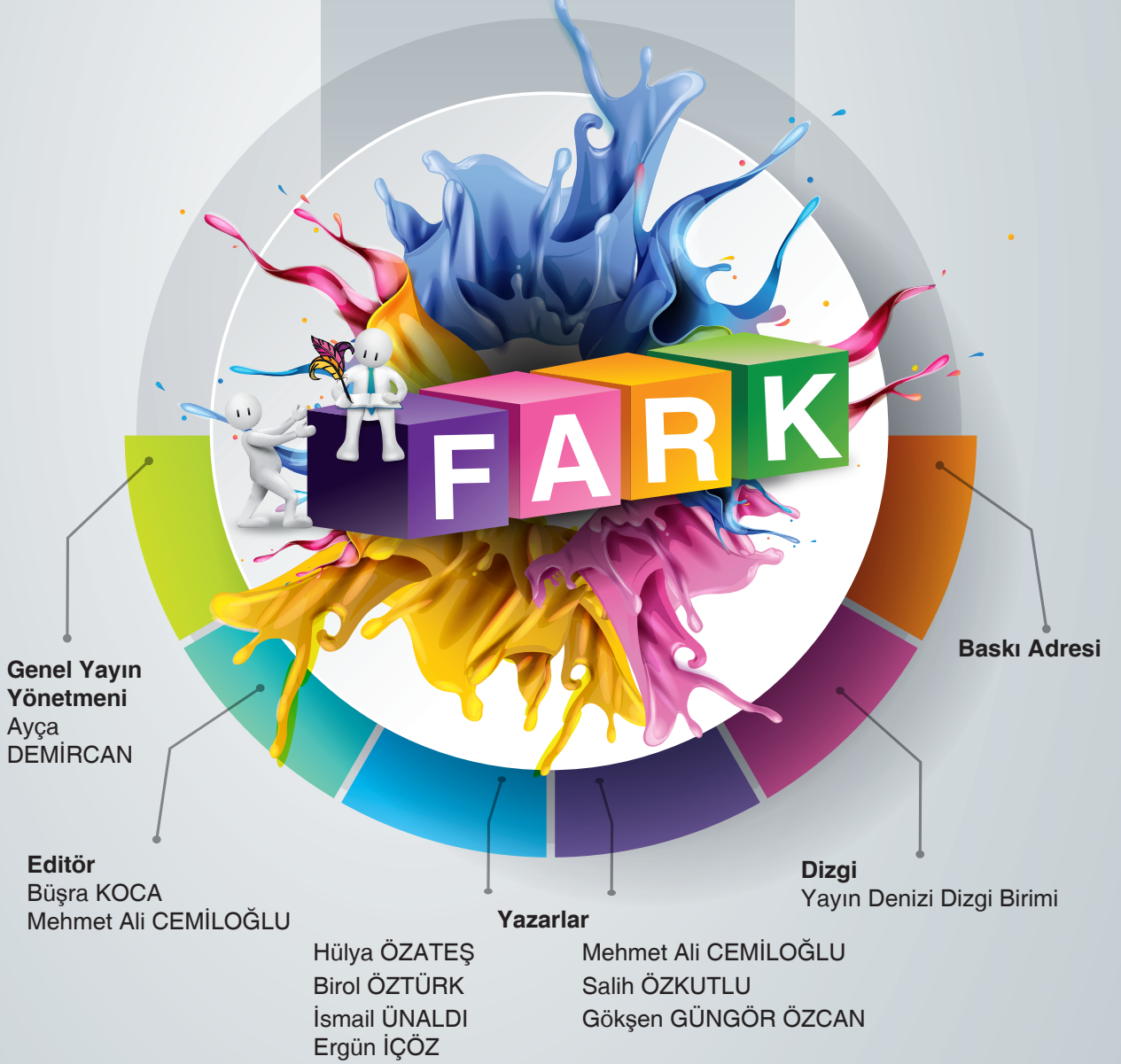

TEKRAR ETTİREN

Copyright ©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir. Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan yayınevinin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Genel Yayın Yönetmeni
Ayça DEMİRCAN

Editör
Büşra KOCA
Mehmet Ali CEMİLOĞLU

Yazarlar
Hülya ÖZATEŞ
Birol ÖZTÜRK
İsmail ÜNALDI
Ergün İÇÖZ

Yazarlar

Mehmet Ali CEMİLOĞLU
Salih ÖZKUTLU
Gökşen GÜNGÖR ÖZCAN

Dizgi
Yayın Denizi Dizgi Birimi

Baskı Adresi

 yd_yayindenizi

 yd_yayindenizi

 Yayın Denizi

Mobil uygulama
Yayın Denizi Eğitim

YAYIN DENİZİ EĞİTİM

www.yayindenizi.com.tr

yayindenizi@isler.com.tr

0549 839 68 49

03-0221-01-5000B
ISBN: 978 - 605 197392-0

YAYINDA

BAŞARIDA

Soruları sorgulayarak çözelim ki fark yaratalım.

Deneme Çözmenin Önemi

Deneme testlerinin en büyük özelliği tekrar niteliğinde olmasıdır. Sınavın bir ön hazırlığıdır. Bu nedenle her test sonrası değerlendirme yaparken sorgulamalıyız.

Bunun için;

- Her deneme sınavını süre tutarak uygulamalıyız.
- Sorularda bilmediğimiz kavramlar varsa bunlara dikkat edip öğrenmeden geçmemeliyiz.
- Yapamadığımız soruları toplu olarak değerlendirmeli ve daha çok hangi soru kalıbında takıldığımızı tespit etmeliyiz.
- Her kavramın ya da soru kökünün karşılığının net bir şekilde öğrenilmiş olmasına dikkat etmeliyiz.
- Turlayarak soru çözme alışkanlığı kazanmalı, sorulara takılmadan testleri bitirmeli ve tekrar bakma şansı kazanmalıyız.

Ayça Demircan

Her deneme konu eksiğini kapatmak için oluşturulmuş birer kaynaktır.

Sayfa Sayısı

128

Deneme Sayısı

10

Soru Sayısı

460

ÖN SÖZ

Sevgili Gençler,

“Tekrar Ettiren” denemeler öğrencilerimizin konu tekrarı yapabilmesi için özenle hazırlanmış denemelerdir.

Her kazanım tek tek incelenmiş ve her deneme farklı kazanımlardaki sorulardan oluşturulmuştur.

Özellikle “yeni nesil” dediğimiz okuma, anlama ve yoruma dayalı soruların denemelere orantılı bir şekilde dağılımına özen gösterilmiştir.

Ösym'nin son yıllardaki soru dağılımı dikkatle taranmış ve denemelerdeki soru seçimi özenle yapılmıştır.

Soru tiplerinin ve uzunluklarının da ÖSYM sınavlarıyla tam uyumlu olmasına gayret edilmiştir. Bununla öğrencilerimizin, soruya doğru yaklaşımları ve zaman kazanma açısından avantajlı duruma geçmeleri hedeflenmiştir.

Denemelerimizin en önemli özelliği de Tek Optik okumaya sahip olmasıdır. Bu özellik sayesinde uygulamış olduğunuz denemelerdeki netlerinizin Türkiye ve il genelindeki sıralamasını görebileceksiniz.

Tamamı video çözümlü olan kitabımızda yanlış yaptığınız ya da tam anlayamadığınız soruları video çözümleri sayesinde tam olarak kavramanız mümkün olacaktır.

Tüm öğrencilerimize başarılar dileriz.

Ayça DEMİRCAN

Kitapla ilgili öneri, istek ve düşüncelerinizi aşağıdaki mail adreslerine iletebilirsiniz.

Ayça AKTAŞ DEMİRCAN

Danışma Hattı:

aycademircan@isler.com.tr

(0-549) 839 68 49

tekyayin@isler.com.tr

ÇALIŞMA PLANI YAPALIM

NEREDE?

ÇALIŞMA PLANI YAPARKEN BU SORULARI DİKKATE ALINIZ!

NE ZAMAN?

Hangi ders, hangi gün?
Konu öğrenme ve tekrar ne zaman?

NASIL?

Soru çözümü ve ödevler ne zaman?
Deneme sınavları ne zaman?

Aksayan çalışmalar hangi gün ve ne zaman çalışılmalı?

Ders dışı hangi etkinlikler ne zaman yapılmalı?

Tatil günü hangi gün?

Her şey ne kadar karışık görünse de;

- gerçekleştirilebilecek bir hedefin varsa,
- hedefe ulaşmayı amaç edindiysen,
- soru çözerek deneyim kazanıyorsan,
- konuları birbiri ile ilişkilendirebiliyorsan,
- sınav uygulayarak bilgilerinizi sık sık kontrol ediyorsan,
- kendine güveniyorsan

işler iyi gidecek demektir.

İYİ NOT ALMAK, HER ŞEYİ YAZMAK DEMEK DEĞİLDİR!

İyi not almak; kendi cümlelerini kurmak, şekille veya yazıyla şifrelemek, baktığında kolayca anlayıp hatırlamak için materyal hazırlamak demektir.

Tutulmuş notlar; onlara geri dönmek, konu tekrarı yapmak, gözden geçirmek ve oradaki fikirlerin üzerine düşünmekle bir anlam kazanır.

Merak;
öğrenme isteğini harekete geçirir,
odaklanmayı sağlar,
çabuk kurulmayı engeller.

EVDE ETKİN ÇALIŞMA

Evde olduğunuz zamanı çok iyi değerlendirmelisiniz. Çoğu zaman yoğun ve yorgun bir gün geçirerek eve geldiğiniz için iyi ve uygulanabilir bir programa ihtiyacınız var.

Evde yapılması gereken işler:

- Uyuma • dinlenme • beslenme • konuları tekrar etme,
- soru çözme • çözemediğin sorular için araştırma yapma
- ödev yapma • fazladan sınav uygulama • önceden öngörülemeyen durumlar

gibi pek çok başlık altında toplanabilir.

Dersler gün boyu peşinizi bırakmadı. Okul bitti ama evde derse devam etmelisiniz çünkü hedefleriniz ve hayalleriniz var. Bunu asla unutmamalısınız.

- Eve gelince önce dinlenmelisiniz.
- Kendinize bir ders çalışma saati belirlemeli ve sürekli bunu düşünmelisiniz. Çünkü zihnin neyi tekrar ederse kendini o yönde yönlendirir.
- Konu öğrenme, tekrar etme, soru çözme saatlerini birbiri arkasına yerleştirmelisiniz.
- Ders çalışırken mutlaka ara vermelisiniz. Ara vermek odaklanma gücünüzü arttıracaktır.
- Her gün konu tekrarlarına zaman ayırmalısınız. Yeni bilgiyi günlük tekrar etmelisiniz. Tekrar etmek başarının anahtarıdır. Bilginin pekiştirilmesini ve uzun süreli hafızaya atılmasını sağlar. Tekrarlarınızı zihinden yapmayı öğrenmelisiniz. Bu size zaman kazandırmanın yanında kalıcı olarak öğrenmenize de katkı sağlayacaktır.
- Bilginin kalıcı olmasını sağlamak için ilişkilendirerek öğrenmeye çalışmalısınız. Ezberden kaçınmalısınız. Öğrenilen bilginin tam olarak kullanılması için beyin tarafından analizinin yapılması gerekir. Ezberci sistem bunu engeller.
- Not alma hızınızı kendinize göre belirlemelisiniz. Yavaş not alma beynin konsantrasyonunu zorlaştırır, yazma hızı ile beynin çalışma hızı arasında boşluk meydana gelir. Zihin başka alanlara kayar ve konsantrasyon sorunu yaşarsınız.
- Her şeyden arındırılmış ortam, çalışma için iyi bir ortam değildir.
- Dikkatinizi belli alanlara değil, genele yaymalısınız. Dikkatinizi uyanık tutmayı unutmamalısınız.
- Sosyal hayattaki olumsuz etkenlere dikkat etmeli, mümkün olduğunca bunları ortadan kaldırmalısınız.
- Yaptığınız programa beyninizi ikna etmelisiniz.

Bilgi + **Deneyim** + **Duygu ve Davranış** = **ÖĞRENME**

İçindekiler

DENEME ÇÖZMENİN ÖNEMİ	3
ÖN SÖZ.....	4
ÇALIŞMA PLANI YAPALIM	5
Deneme - 1	7
Deneme - 2.....	19
Deneme - 3.....	31
Deneme - 4.....	43
Deneme - 5.....	55
Deneme - 6.....	67
Deneme - 7.....	79
Deneme - 8.....	91
Deneme - 9.....	103
Deneme - 10.....	115
CEVAP ANAHTARI	127

OPTİĞİ OKUT

**TÜRKİYE VE
İL GENELİ**

NET SIRALAMANI GÖR

10x46

AYT

Sosyal Bilimler 2

Deneme

1

KONU ANALİZİ

TAKILDIĞIM KONULAR VE SEBEBİ

1. Kavimler Göçü
2. İnsanlığın Hafızası Tarih
3. Türklerin İslamiyeti Kabulü
4. Bilim Medeniyeti
5. İlk Çağ'da Bağlıca Medeniyet Havuzları
6. Osmanlı Devleti'nde Değişimler
7. Osmanlı'nın Kalbi Topkapı Sarayı
8. Uzun Savaşlardan Diplomasie
9. Batı Cephesi
10. Mudanya'dan Lozan'a
11. II. Dünya Savaşı'nın Nedenleri
12. Geleceğimiz
13. Ekosistem ve Madde Döngüsü
14. Fonksiyonlarına Göre Şehirler
15. Göçün Etkileri
16. Biyoçeşitlilik
17. Madencilik
18. Geleceğin Dünyası
19. Gelişmişlik Seviyesine Göre Ülkelerin Özellikleri
20. Tarım
21. Ekosistem ve Madde Döngüsü
22. Türkiye'de Ulaşım
23. 18. Yüzyıl Felsefesi - 19. Yüzyıl Felsefesi
24. Felsefenin Özellikleri
25. 18. Yüzyıl Felsefesi - 19. Yüzyıl Felsefesi
26. Psikolojik Yaklaşımlar
27. Psikolojik Yöntem ve Teknikler
28. Gelişim Dönemi Özellikleri
29. Sosyolojiyi Tanıyalım
30. Toplumsal Gruplar
31. Birey ve Toplum
32. Mantık ve Bilim
33. Akıl İlkeleri
34. Kavram ve Özellikleri
35. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed (s.a.v.)
36. İslam İnancında İmanın Mahiyeti
37. Değerler ve Değerlerin Kaynağı
38. İnsanın Allah ile İrtibatı
39. Din ve Hayat
40. İslam ve Bilim
41. Felsefenin Özellikleri
42. Alışma ve Duyarlaşma
43. Psikolojide Yöntem ve Teknikler
44. Sosyolojiyi Tanıyalım
45. Birey ve Toplum
46. Kavram ve Özellikleri

1. Erdem Öğretmen'in sınıfta uyguladığı etkinlik aşağıdaki gibidir.

Aşağıdaki soruların yanıtları soldan sağa olacak şekilde verilen kutucuklara yazılacaktır.

- a. Tek tanrılı dini benimseyen ilk Türk devletidir.
 b. Kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdarındır.
 c. Malazgirt Savaşı'nda Bizans ordusunu terk ederek Selçuklu saflarına katılan Türk topluluğudur.
 d. İslamiyeti benimseyen ilk Türk topluluğudur.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a										
b										
c										
d										

Buna göre bulmacanın yanıtları kutucuklara yerleştirildiğinde 5. sırada yukarıdan aşağıya doğru aşağıdaki harflerden hangisi yer almalıdır?

A) D	B) R	C) R	D) M	E) R
T	T	T	K	K
A	A	N	N	L
H	H	U	U	A

2. Arapça "erreha" fiilinden türeyen tarih; "Aya göre vakit tayin etmek, bir olayın meydana geldiği günü ve yılı, bunların rakamla yazılışını, bir şeyin oluş zamanı ve olaylar dizisini tespit etmek" gibi çok geniş anlamlara gelmektedir.

Bu tanıma göre aşağıdakilerden hangisi tarihe en çok katkısı olan bilim dalıdır?

- A) Heraldik
 B) Kronoloji
 C) Filoloji
 D) Epigrafya
 E) Antropoloji

3. Türklerin İslamiyet'i benimsemelerinde İslamiyet'in getirdiği ilkelerle Türk kültür hayatı arasındaki ortak özellikler etkili olmuştur.

- I — Ahlak anlayışı
 II — Fetih anlayışı
 III — Ahiret inancı
 IV — Göçebe yaşam tarzı
 V — İstiklâl aşkı

Buna göre yukarıdakilerden hangisi bu ortak özelliklerden biri değildir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Abbasiler Dönemi'nde ünlü astronom, matematikçi ve hekimler bir araya getirilerek bilimin çeşitli alanlarında belli başlı eserler Arapçaya çevrilmiştir. Grekçe, Süryanice, Sanskritçe ve Farsça gibi dillerden tercüme edilen çok sayıda eser, Hazinetü'l - Hikme adı verilen kütüphanede toplanmıştır.

Bu bilgilere göre;

- I. Yunanlı düşünürlerin eserlerinden yararlanılmıştır.
 II. Hint kültürü İslam kültürünü etkilemiştir
 III. Mütezile düşüncesi ortaya çıkmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
 D) II ve III E) I, II ve III

5. İlk Çağ'da Anadolu'da, kanunlarında evlenme, boşanma, nikah, nişan gibi aileyle ilgili hususlara ve kadın haklarına yer veren uygarlık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hititler
- B) Frigler
- C) Lidyalılar
- D) İyonlar
- E) Urartular

6. XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı merkezî otoritesinin zayıflaması ile taşrada;

- I. mültezim,
- II. ayan,
- III. mütesellim

görevlilerinden hangileri buldukları yerlerde yerel bir güç hâline gelmiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

7. Osmanlı Devleti'ndeki Surre Alayları aşağıdakilerden hangisi ile ilgilidir?

- A) Şehzadelerin sancağa çıkması
- B) Hac münasebetiyle kutsal topraklara hediye gönderilmesi
- C) Şehzadelerin tahta çıkması
- D) Padişahların Eyüp Sultan Türbesi'nde kılıç kuşanması
- E) Şehzadelere sünnet merasimi yapılması

8. 1606 Avusturya ile imzalanan Zıttoruk Antlaşması ile;

- Avusturya'nın siyasi protokolde büyük devlet olduğu,
- diplomatik protokolde eşit olduğu kabul edilmiştir.

Buna göre bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Mütakabiliyet ilkesi belirleyici olmuştur.
- B) Osmanlı Devleti Avrupa'daki üstünlüğünü korumuştur.
- C) Osmanlı Devleti Avrupa kıtasından çekilmiştir.
- D) Avusturya Avrupa'nın en güçlü devletidir.
- E) Osmanlı Devleti ekonomik kayıplar yaşamıştır.

9. • Her çeşit araba ve hayvanın yüzde yirmisi alınacaktır.
• Ülkenin bütün sahipsiz mallarına el konulacaktır.

Bu maddeler, Millî Mücadele Dönemi gelişmelerinden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Samsun Raporu
- B) TBMM'nin açılması
- C) Tekâlifi Millîye Emirleri
- D) Amiral Bristol Raporu
- E) Misakımillî Kararları

10. Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasında tarihî bir görev yapan I. TBMM üyeleri, alınan yeni seçim kararı sonucunda dağıldı. (1 Nisan 1923) Yeni seçimlerin yapılmasından sonra II. TBMM, çalışmalara başladı.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi II. TBMM Dönemi çalışmalarından biri değildir?

- A) Lozan Antlaşması'nın onaylanması
- B) Ankara'nın başkent yapılması
- C) Cumhuriyet'in ilan edilmesi
- D) Halifeliğin kaldırılması
- E) Saltanatın kaldırılması

11. Faşizm ve nazizm, her iki ideoloji de savaşın ve bozgunun çocuğudurlar. Yani bir öfke, bir hınç, bir isyan belirtirler.

Ayrıca bu ideolojiler, sefalet ve buhrandan, işsizlik ve açlıktan doğdular.

Cemil Meriç
Umrandan Uygarlığa

Cemil Meriç'in tespitine göre faşizm ve nazizmin ortaya çıkma nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Sosyal sorunların ortaya çıkması
B) Ekonomik bunalımların yaşanması
C) I. Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya'nın Fransa ve İngiltere tarafından dışlanması
D) Rusya'da 1917 Ekim Devrimi'nin ortaya çıkması
E) Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nı kaybetmesi

12. Su kıtlığı gelecekte en önemli problemlerden biri olacaktır. Geçtiğimiz 50 yılda, su kaynaklarının miktarı aynı kalmasına rağmen, su çekimi üç katına çıkmıştır. Dünya üzerinde insan aktivitelerinden etkilenmemiş olan çok az yüzey ve yer altı suyu sistemi kalmıştır. 2030 yılında gıda, su ve enerji ihtiyaçlarının yaklaşık %50 oranında artacağı tahmin edilmektedir. 2012 yılında 7,1 milyar olan dünya nüfusunun 2030 yılında 8,3 milyar olması beklenmektedir. Nüfus artışı ile birlikte kentleşmenin de artması ve nüfusun yaklaşık %60'ının kentlerde yaşaması öngörülmektedir. Bu durum su kaynaklarının miktarı ve kalitesi üzerindeki baskıları daha da artıracaktır.

Buna göre gelecekte su kıtlığı yaşanmasında;

- I. nüfus miktarının artması,
II. enerji ihtiyacının artması,
III. kentleşme ve kent nüfusunun artması,
IV. su kaynakları miktarının azalması

unsurlarından hangilerinin etkili olacağı söylenebilir?

- A) I ve II   B) II ve III   C) III ve IV
D) I, II ve III   E) II, III ve IV

13. Ekosistemlerin en önemli parçalarından biri olan akarsular, birçok bitki ve hayvan türü için yaşam alanı oluşturur. Akarsuların fiziksel ve kimyasal özellikleri, akış hızları ve yatak eğimleri, biyolojik çeşitliliği etkileyen önemli unsurlardır.

Buna göre, yukarıdaki haritada verilen Yeşilirmak Nehri üzerindeki numaralanmış noktaların hangisinde biyolojik çeşitlilik daha fazladır?

- A) 1   B) 2   C) 3   D) 4   E) 5

14. Aşağıda New York'un bazı fonksiyonel özellikleri verilmiştir.

- Dünyanın en önemli ticaret ve finans merkezlerinden biridir.
- Bir göçmen kentidir, bu nedenle kentte yaklaşık 170 ayrı dil konuşulmaktadır.
- Birleşmiş Milletler Genel Konsey binasına ev sahipliği yapmaktadır.
- Kenti yılda yaklaşık 40 milyon turist ziyaret etmektedir.

Buna göre New York'un bu fonksiyonel özellikleri kazanmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenemez?

- A) Ticaret   B) Turizm   C) Kültür
D) Siyasi   E) Tarım

15. “Göç basitçe bir yer değiştirme hareketi değildir. Göç, hem göç edenleri hem de göç edilen mekânı ve bu mekânda yaşayan insanları yakından ilgilendiren bir süreçtir. Göç edenler alıştıkları yaşamlarını terk ederken sadece bedenlerini göç ettikleri yere taşımamaktadır. Aynı zamanda kendi kültürel formasyonlarını, yaşantılarını kısaca bütün davranış kalıplarını da beraberinde yeni alanlara götürmektedir. Neticede göç edilen mekânın da kendine has toplumsal, siyasal ve kültürel bir yapısı söz konusudur. Bu durum ise her iki tarafın da derinden etkilendiği dinamik bir sürece işaret eder.”

Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Yaşanmışlıklarla beraber mekânsal yer değişikliğidir.
B) Kültürlerarası etkileşime neden olur.
C) Göç edenleri ekonomik yönden etkiler.
D) Göç edilen mekânı kültürel yönden etkiler.
E) Dinamik bir süreçtir.

16. • Çöl hayvanları fazla ısıyı bedenlerinden uzaklaştırmak için değişik mekânizmalar kullanırlar.
• Yarasa, yılan, kemirgen, tilki, kokarca gibi hayvanlar geceleri ortaya çıkar, gündüzleri serin bir oyuk ya da mağarada uyurlar.

Bu bilgiler aşağıdaki durumlardan hangisini doğrudan niteliktedir?

- A) Ekolojik dengenin zamanla değiştiğini
B) Tilki, kokarca gibi hayvanların geceleri daha iyi gördüğünü
C) Çöl hayvanlarının tamamının sürüngenlerden oluştuğunu
D) Çöllerde yarasa, yılan ve kemirgenler dışında canlı yaşamadığını
E) Canlıların yaşadıkları ortamın koşullarına uyum sağladıklarını

17. Yer altından çıkarılan ve ekonomik değeri bulunan bütün kayaç ve minerallere maden denir. Türkiye madenler bakımından zengin bir ülkedir. Ancak maden işletmelerinin açılabilmesi için çeşitli şartların olması gerekir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu şartlar arasında yer almaz?

- A) Çıkarım maliyetinin ucuz olması
B) Tenörün yüksek olması
C) Maden yatağına ulaşımın zor olmaması
D) İklim şartlarının ılıman olması
E) Rezerv bakımından zengin olması

18. Hayatımıza pek çok değişimi getireceği öngörülen teknolojik gelişmelerden birisi de yapay zekâdır. Yapay zekâ, insan varlığında gözlemlediğimiz ve “akıllı davranış” olarak adlandırdığımız davranışları gösterebilen bilgisayarlardır.

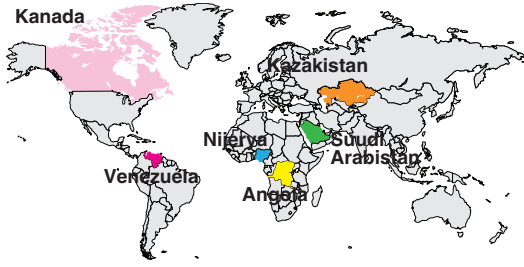
Günümüzde yapay zekânın;

- I. hukuk,
II. sağlık analizi ve hasta tedavisi,
III. eğitim

alanlarından hangilerinde kullanıldığı söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) I ve II
D) II ve III   E) I, II ve III

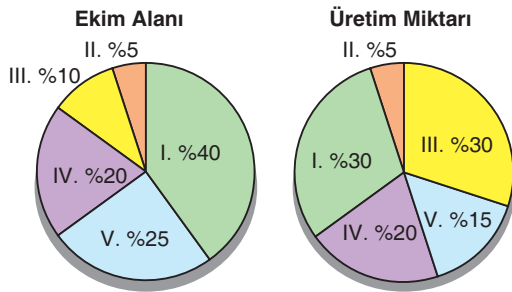
19. Aşağıdaki haritada farklı gelişmişlik seviyelerine sahip ülkeler gösterilmiştir.

Bu ülkelerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Benzer iklim koşullarına sahip olmaları
B) Üretim ve tüketim alanı olmaları
C) Benzer demografik özelliklere sahip olmaları
D) Dışarıdan göç almaları
E) Zengin petrol rezervlerine sahip olmaları

20. Aşağıdaki grafiklerde bir tarım ürününün ülke içerisindeki beş farklı bölgedeki üretim alanları ve üretim miktarlarının oranları numaralarla gösterilmiştir.

Buna göre birim alandan elde edilen verimin en yüksek olduğu bölge hangisidir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

21. “Bazı hayvan ve bitki türlerinin çevreye verdiği zarar; evcil hayvan ya da süs bitkisi olarak alınan türlerin doğaya salınması ya da istenmeden çevreye yayılması şeklinde gerçekleşebilir. Hatta araziye çıkan bir aracın tekerine bulaşan çamur bile işgalci türlerin bir yerden bir başka yere taşınmasına neden olabilmektedir. Bunun dışında gemilerle taşınan yükler, tohumlar vs. ile birçok bitki, böcek ve kemirgen hiçbir zaman ulaşamayacak oldukları bölgelere yayılabilmekte ve bu bölgelerdeki ekosisteme zarar vermektedir.”

Buna göre aşağıdaki olaylardan hangisinde benzer bir durumdan söz edilemez?

- A) Nil levreği gibi bazı türlerin göletlere bırakılması sonucu yerli balık türlerinin yok olması
B) Çin'den getirilmiş olan ot sazanının, ülkemizin sulak alanlarında aşırı yosunlaşmayı engellemesi
C) İtalya'dan süs bitkileriyle gelen turuncgil teke böceğinin fındık ağaçlarına zarar vermesi
D) Madagaskar Adası'na getirilen keçilerin, ağaçları kemirerek ormanlara zarar vermesi
E) Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Akdeniz'de yaşayan pek çok türün yok olması

22. Boru hattı taşımacılığı daha çok fosil yakıtlar olarak tabir edilen petrol ve doğal gaz taşımacılığı için kullanılan bir yöntemdir. Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı ile başlayan süreçte, Hazar Havzası'nda yer alan ülkeler, yer altı kaynaklarını uluslararası pazarlara ulaştırma şansı kazanmışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu durumun sonuçları arasında sayılamaz?

- A) Türkiye ekonomik gelir sağlamıştır.
B) Avrupa ülkelerinin Rusya'ya bağımlılıkları artmıştır.
C) Rusya'nın Hazar Havzası ülkeleri üzerindeki etkisi zayıflamıştır.
D) Türkiye Avrupa ile Hazar Havzası arasında önemli bir enerji koridoru hâline gelmiştir.
E) Türkiye'nin uluslararası doğal kaynak ticaretindeki önemi artmıştır.

23. Sahip olduğumuz bilgileri nasıl edindik? Böyle bir soruya filozofun verdiği cevap ile bir bilim insanının verdiği cevap farklıdır. Bu farklılık, filozofun ortaya koyduğu görüşlerini, akla dayanarak aşama aşama açıklamış, kullandığı kavram ve sözcükleri açık seçik hâle getirmiş, önermeler arasında bir tutarlılık sağlamış olmasından ileri gelir. Bir filozof niçin böyle düşündüğünü, deney ve gözlemlerine dayanarak değil, akılsal çıkarımlarla açıklar; görüşlerini gerekçelendirir; açıklamalarını mantıksal bir bütünlük içerisine yerleştirebilir.

Bu parçada aşağıda yer alan felsefi kavramlardan hangisinin önemi vurgulanmıştır?

- A) Doğruluk
- B) Gerçeklik
- C) Temellendirme
- D) Rölativite
- E) Obje (Nesne)

24. Platon ile Aristoteles büyük filozoflardır ama onların sistemleri birbirinden tamamen farklıdır. Her sanatçı, ressam, müzisyen veya şair gibi her filozofun da dünyayı kendine özgü bir görme ve ifade etme tarzı, kendi dünya görüşü vardır. Nasıl ki *Sefiller*'i, Victor Hugo'dan başkası yazamadıysa *Böyle Buyurdu Zerdüş*'ü de Nietzsche'den başkası yazamazdı. Bu bakımdan sanat eseriyle felsefi eserin aralarında sahip oldukları özellikler bakımından fark yoktur.

Bu parçada felsefenin aşağıda yer alan özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Rasyonel Olma
- B) Eleştirel Olma
- C) Refleksif Olma
- D) Kümülatif olma
- E) Öznel olma

25. Akıl ve deney tek başına mutlak varlığı kavramada yetersizdir. İnsan bilgisi, duyu verileri ile aklın kategorilerinin birleşmesiyle oluşur. Kant'a göre; bilgimiz deneyle başlar akılla son bulur. Çünkü bilginin oluşabilmesi için deney kadar zihne de ihtiyaç vardır. Bilginin ham maddesini duyu (deney) bize verir. Bu ham madde zihnin kategorileri (a priori) içine girer. Bu kategoriler de form (şekil) olarak akıl tarafından işlenir ve böylece bilgi oluşur.

Buna göre Kant'ın savunduğu felsefi akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rasyonalizm
- B) Empirizm
- C) Kritisizm
- D) Pozitivizm
- E) Pragmatizm

26. Abraham Maslow ve Karl Rogers bu yaklaşımın temsilcileridir. İnsanın değerli olduğu ve doğasının iyilik temelleri üzerine kurulduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bu yaklaşıma göre psikolojinin konusu insanı anlamaktır. Davranışların temelinde ihtiyaçlar bulunur. Birey "kendini gerçekleştirme" çalısan bir varlıktır. Birey; tek, benzersiz ve değerlidir. Koşulsuz saygı ve sevgiyi hak eder. Bu yaklaşıma göre çevresel koşullar uygun olduğu takdirde birey, gelişimini en üst düzeye çıkarabilecek potansiyele sahiptir. İçerik ve empati yöntemini kullanır.

Bu parçada görüşleri verilen psikolojik yaklaşım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Psikanalitik yaklaşım
- B) İnsancıl yaklaşım
- C) Yapısalcı yaklaşım
- D) Gestaltçı yaklaşım
- E) İşlevselci yaklaşım

27. Herhangi bir davranışın anlaşılması için gözlemci tarafından organizmanın içinde bulunduğu çevre şartlarında incelenmesine gözlem denir. Psikoloji bilimsel olarak davranışları sınıflandırmak için birden çok gözleme başvurur. Fiziksel bir olay, önce duyu organlarıyla veya duyu organlarını güçlendirebilecek bir takım teknolojik araçlarla gözlenir. Fizikle ilgili bir olay iki tür gözlem yapılarak incelenir. Bu gözlemler; Nitel ve Nicel Gözlem olarak ikiye ayrılır. Nitel gözlem, ölçü araçları kullanılmadan yapılan gözlem biçimidir. Nitel gözlemden "Nedir?" sorusuna duyu organları ile cevap verilir.

Buna göre aşağıdaki durumlardan hangisi nitel gözlem örneği olamaz?

- A) Kitabın kalın olması
- B) Yemeğin sıcak olması
- C) Yolun geniş olması
- D) Hava sıcaklığının 26 derece olması
- E) Taşın sert olması

28. Bu dönemde insan vücudunun hareket etme becerisi olan motor gelişimi hız kazanır. Motor gelişim, büyük oranda olgunlaşmaya bağlıdır ancak çevresel koşulların, deneyimlerin ve öğrenmenin etkisi ile kısmen yavaşlayıp hızlanabilir. Örneğin; bacak kasları yeterli olgunluğa ulaşan çocuk, yürümeye başlarken düşebilir. Bu durumda çocuğu cesaretlendirmek yürümeye başlamasını hızlandırır, canı yanacak diye aşırı korumak ise yavaşlatır.

Bu parçada bahsedilen gelişim özellikleri hangi döneme aittir?

- A) Çocukluk dönemi
- B) Bebeklik dönemi
- C) İlk gençlik dönemi
- D) Yetişkinlik dönemi
- E) Ergenlik dönemi

29. Sosyolojiyi toplumun bilimi olarak kabul eden, bu nedenle de sosyolojinin öncüsü olarak görülen Fransız sosyolog ve iktisatçısıdır. O; toplumu çaba, üretim, eylem ve yaratma olarak görür. Bilim olarak sosyolojiyi planlamakla kalmayıp bu planı gerçekleştirmeyi de denemiştir. Toplumsal gerçeği açıklayacak olan bilimi "toplumsal fizyoloji" olarak adlandırmıştır. Ona göre toplumsal fizyoloji, iş ve hareket durumundaki toplumu incelemelidir. "Endüstri toplumu" kavramını ilk ortaya atan sosyologdur. Ayrıca, toplumsal olayların doğa bilimlerinde kullanılan bilimsel tekniklerle incelenmesi gerektiğini savunmuştur.

Bu parçada tanımlanan sosyolog hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) Auguste Comte
- B) Saint Simon
- C) Ziya Gökalp
- D) Emile Durkheim
- E) Max Weber

30. İnsanlar toplum içinde sadece bir nicelik (sayısal değer) değildir. Her insanın diğer insanları etkileyebilen özellikleri, değerleri vardır. Bu özellik ve değerler en az iki kişinin bulunduğu her ortamda sosyal ilişkinin kurulmasına yardımcı olur. Sosyal ilişki iki ya da daha fazla insan arasında belli bir zaman sürecinde ve bir amaca yönelik olarak kurulan bağıdır. Bu ilişki türünde grubu oluşturan üyeler arasındaki ilişkiler dolaysız, samimi ve yüz yüzedir. Bu gruplarda genellikle "biz" duygusu egemendir ve bu grupların kişilik üstünde büyük etkisi vardır.

Bu parçada açıklaması verilen ilişki türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Birincil ilişki
- B) İkincil ilişki
- C) Dönemsel ilişki
- D) Gelip geçici ilişki
- E) Grup – grup ilişkisi

31. Sosyolojide, bireylerin içinde yaşadıkları toplumun bir üyesi olma süreci, yani toplumun değerler sistemini ve ideallerini benimseyip toplumun bir parçası hâline gelmeleri süreci ---- kavramıyla tanımlanır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi getirilmelidir?

- A) Kültürlenme
B) Toplumsal kontrol
C) Sosyalleşme
D) Toplumsal norm
E) Yabancılaşma

32. Gözlemlerimizi, gözlem dışı kalan nesnelere veya süreçleri tasavvur ederek açıklamayı sağlayan bir çıkarım biçimidir. Örneğin Newton, elmanın yere düştüğünü görmüş ve cisimlerin yere düşmesini "yer çekimi" diye bir doğa yasasıyla açıklamıştır. Burada beklenmeyen bir olgunun gözlenmesi, hareket noktasını oluşturur. Yani beklenmeyenin beklenir hâle gelmesi, gözlem verisi olmayan yeni bir kavram veya hipoteze gitmekle mümkün olur.

Bu parçada anlatılanlar aşağıda yer alan hangi kavrama aittir?

- A) Tümevarım
B) Tümdengelim
C) Anoloji
D) Retrodüksiyon
E) Aksiyom

33. "Kapı, kapıdır." ...I...

"Kapı, hem kapalı hem kapalı olmayan olamaz."
...II...

"Kapı, ya kapalıdır ya da kapalı değildir." ...III...

Yukarıdaki cümlelerin sonunda yer alan numaralandırılmış alanlara sırasıyla akıl ilkelerinden hangileri gelmelidir?

	I	II	III
A)	Çelişmezlik	Özdeşlik	Yeter sebep
B)	Yeter sebep	Çelişmezlik	Özdeşlik
C)	Özdeşlik	Üçüncü hâlin imkânsızlığı	Yeter sebep
D)	Özdeşlik	Çelişmezlik	Üçüncü hâlin imkânsızlığı
E)	Özdeşlik	Çelişmezlik	Yeter sebep

34. Her kavram hem içine aldığı nesnelere kapsar hem de onların ortak özelliklerini (niteliklerini) işaret eder. Buradan hareket edilerek bir kavramın içine aldığı birey sayısına kaplam adı verilir. Herhangi bir kavramın içine aldığı konu ve nesnelere ortak özellikleri o kavramın işlemi oluşturur. İşlem ve kaplam arasında ters orantı vardır. Yani, bir kavramın içine aldığı bireylerin sayısı (kaplamı) arttıkça o bireylerin ortak özellikleri (işlemi) giderek azalır. Bir kavramın kapsadığı bütün elemanların ortak özelliklerine o kavramın işlemi denir.

Buna göre aşağıdaki kavramların hangisinin işlemi en fazladır?

- A) Varlık
B) Canlı
C) Kuş
D) Kartal
E) Kanatlı

35 – 40. soruları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini yasal olarak almak zorunda olanlar İmam Hatip Okulları öğrencileri / mezunları cevaplayacaktır.

- 35.** Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı zorbalıklarını artırmaları, Müslümanların dinini Mekke’de hakıyla yaşayamaz hâle gelmesi ve Hz. Muhammed’in İslamiyet’i farklı yerlere yaymak istemesi nedeniyle hicret gerçekleştirilmiştir.

Buna göre aşağıdaki durumlardan hangisi hicretin sonuçlarından biri olamaz?

- A) İslam dininin yayılması kolaylaşmıştır.
B) Medine’ye Mescid-i Nebi inşa edilmiştir.
C) Göç edenler muhacir olarak adlandırılmıştır.
D) Müslümanlar, Mekkeli müşrikler karşısında siyasi bir kuvvet hâline gelememişlerdir.
E) Hicret vakası, Hz. Ömer vaktiyle Hicri takvimin de başlama tarihi olarak kabul edilmiştir.

- 36.** İslam’ın temelini inanç esasları oluşturur. İnanç esasları içerisinde de en başta Allah’a (c.c.) iman gelir. Allah’a (c.c.) iman etmek dinî anlamda her şeyin başıdır ve büyük bir kıymet ifade eder. Kur’an-ı Kerim Yüce Allah’a iman etmenin kıymetini “Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir.”(Mü’minûn; 1) ayetiyle öz bir şekilde dile getirir.

Buna göre Allah’a iman eden kişiden aşağıdaki davranışlardan hangisini yapması beklenmez?

- A) Davranışlarında kontrol mekanizmasını geliştirilmesi
B) Başkalarına yardım etmesi
C) Namazı başkalarının isteği ile kılması
D) Akrabalık bağlarını sıkı tutması
E) Kendisi için af dilerken diğer Müslümanlar için de af dilemesi

- 37.** Ahlak, insanda yerleşmiş bulunan bir karakter yapısına işaret etmektedir. İnsanın düşünce ve eylemlerini büyük çapta şekillendiren ahlak insanın sahip olduğu karakter yapısıdır. Ahlak kurallarının bir kısmı çoğu insan tarafından evrensel doğrular olarak kabul görmüştür. Bazı ahlaki kurallar ise toplumların kendi inanç, gelenek ve anlayışına göre şekillenmiştir. Ahlak eğitimi ise insanın beden, zihin ve ahlak bakımından geliştirilip olgunlaştırılmasıdır. Ahlak eğitimi ilk önce ailede başlar, okul ve toplum içerisinde bu süreç devam eder.

Buna göre aşağıda davranış tiplerinden hangisi bu kapsam içerisindeki değerlerden biri değildir?

- A) Anne babaya saygılı olma
B) Güvenilir olma
C) Kötülüklerle karşı aynı şekilde cevap verme
D) Doğru ve dürüst olma
E) Büyüklere saygı, küçüklere sevgi gösterme

- 38. Bartu:** Üniversite sınavında istediği okul ve bölüme yerleştiği için ortaya çıkan şükür duygusu

Berra: Yazılı sınavlarında başarılı olma arzusu

Kerem: Kötü bir durum karşısında güvende hissetme ihtiyacı

İlgın: Derste sözlüye kalktığına mahcup duruma düşmeme

Ece: Yakalandığı hastalıktan bir an önce kurtulma ihtiyacı

Yukarıdaki öğrencilerden hangisini Allah’a dua etmesine yönelten sebep diğerlerinden farklıdır?

- A) Berra B) Bartu C) Ece
D) İlgın E) Kerem

39. Aşağıdakilerden hangisi toplumda din duygusunun yitirilmesiyle ortaya çıkacak olan olumsuz bir sonuçtur?

- A) İnsanların mutluluğunun artması
- B) Hoşgörü ve saygının çoğalması
- C) Barış ve kardeşlik duygularının çoğalması
- D) Suç oranının çoğalması
- E) İnsanlar arasındaki güven duygusunun artması

40. Kimya alanında çalışmalar yapmış, aynı zamanda yaptığı çalışmalar ile Nobel ödülü de almış Müslüman bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbnu'l Heysem
- B) Ali Kuşçu
- C) Aziz Sancar
- D) Aziz Nesin
- E) Biruni

41 – 46. soruları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersini yasal olarak almak zorunda olmayan veya farklı müfredat ile alanlar cevaplayacaktır.

41. Evrensel olanı yakalama çabası taşıyan her filozof, kendine göre farklı görüşler ortaya koymuştur. Ne var ki felsefe, rasyonel bir bilme etkinliği olduğundan felsefede tek bir doğru görüş olamaz. Felsefe tarihine bakıldığında, filozofların aynı konu üzerine farklı bakış açılarıyla düşünce dünyasını zenginleştiren görüşler öne sürdükleri görülür. Bu nedenle felsefeyi kendi tarih akışı içerisinde ve çoğu zaman farklı sistemlerin karşılıklı etkileşimleri çerçevesinde ele almak gerekir. Filozoflar kendilerinden öncekilerin düşüncelerine kimi zaman bir şeyler katarak veya onlardan yararlanarak kimi zaman da onları eleştirerek yeni ve farklı fikirlere ulaşır. Bu sayede düşünceler geliştirilir ve bunların sürekliliği sağlanır. Felsefede düşüncelerin birbirini geliştirecek, zenginleştirecek şekilde sürekli çoğalması, onun yığılımlı ilerleme özelliği taşıdığını gösterir.

Bu parçada felsefi bilginin hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) Kümülatif olma
- B) Refleksif olma
- C) Öznel olma
- D) Tutarlı olma
- E) Evrensel olma

- 42. • Bir doktorun ilk ameliyatında oldukça heyecanlanması, daha sonraki süreçte ameliyatlara gire gire bir süre sonra bu heyecanlanma tepkisinin azalması ve olmaması
- Eğitim gördüğü sırada kan alırken oldukça heyecanlanan ve kaygılanan hemşirenin mesleğe başladıktan sonra kan alırken heyecan duymaması

Bu olaylar aşağıdaki kavramlardan hangisine örnek niteliğindedir?

- A) Alışma
- B) Duyarsızlaşma
- C) Yetersiz uyarılma
- D) Aşırı uyarılma
- E) Dengelenme

- 43. İlgin, 7 yaşında olmasına rağmen her akşam anne ya da babası ile uyumak istediğini dile getirir. Anne ve babası bu durumun nedenini öğrenmek için psikoloğa giderler. Psikolog, İlgin ile yaptığı görüşmelerde çarpıcı bir sonuca ulaşmıştır. İlgin, küçükken bahçeye inip arkadaşlarıyla oyun oynarken bir arkadaşı sürekli "Eğer akıllı durmazsan seni hırsızlar kaçıtır." diyerek İlgin'in korkmasına sebep olmuştur. İlgin bu durum yüzünden şimdi uyurken kaçırılma korkusuyla yalnız uyumak istememektedir.

Bu örnekte kullanılan araştırma yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deney
- B) Doğal gözlem
- C) Klinik yöntem
- D) Korelasyon
- E) Test

- 44. Almanya'da meydana gelen tek bir terör olayı sosyolojiyi ilgilendirmez. Fakat Suriye'de her gün yaşanan terör olayları, terörün nedenleri, terör nedeniyle oluşan iç savaş ve göç, sosyolojinin konusuna girer.

Bu parçada anlatılan durum sosyolojinin hangi özelliği ile açıklanabilir?

- A) Pozitif bir bilim olması
- B) Sosyal olgularla ilgilenmesi
- C) Konulara nesnel olarak yaklaşması
- D) Normatif olmaması
- E) Konularını bütüncül bir şekilde ele alması

10x46**AYT****Sosyal Bilimler 2****Deneme****2****KONU ANALİZİ****TAKILDIĞIM KONULAR VE SEBEBİ**

1. Tarımdan Ticarete Ekonomi
2. İnsanın İlk İzleri
3. Kavimler Göçü
4. Karaların ve Denizlerin Hâkimi
5. Bilim Medeniyeti
6. Büyük Selçuklu Devleti
7. Büyük Selçuklu Devleti
8. I. Dünya Savaşı
9. Atatürk İlkeleri
10. İki Savaş Arası Dönemde Dünya
11. Küresel Sürecinde Türkiye'deki Gelişmeler
12. Enerji Kaynakları-Grafik Yorumu
13. Ülkeler Arası Etkileşim
14. Küresel Çevre Sorunları
15. Biyoçeşitlilik
16. Doğal Kaynakların Verimli Kullanımı
17. Geleceğin Dünyası
18. Madenlerin Kullanımı
19. Kıtaların ve Okyanusların Önemindeki Değişimler
20. Doğal Kaynak Potansiyeli
21. Madenler ve Enerji Kaynakları
22. Kültür Bölgeleri
23. MS 6. Yüzyıl Felsefesi - MS 2. Yüzyıl Felsefesi
24. 18. Yüzyıl Felsefesi - 19. Yüzyıl Felsefesi
25. 18. Yüzyıl Felsefesi - 19. Yüzyıl Felsefesi
26. Psikolojik Yaklaşımlar
27. Psikolojinin Konusu
28. Psikolojik Ekoller
29. Sosyolojiye Giriş
30. Sosyolojinin Doğusu ve Gelişimi
31. Toplumsal Olay ve Olgu
32. Mantığa Giriş
33. Akıl Yürütme Yöntemleri
34. Akıl İlkeleri
35. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed (s.a.v.)
36. Değerler ve Kaynağı
37. İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar
38. Kur'an'a Göre Hz. Muhammed (s.a.v.)
39. Allah İnsan İlişkisi
40. Kültürümüzde Etkili Olan Tasavvufi Yorumlar
41. 18. Yüzyıl Felsefesi - 19. Yüzyıl Felsefesi
42. Psikolojide Kullanılan Yöntem ve Teknikler
43. Psikolojik Süreçler
44. Sosyolojide Kullanılan Araştırma Yöntem ve Teknikler
45. Toplumsal Kurumlar
46. Kavram ve Özellikleri

1.

- I. Bedesten
- II. Arasta
- III. Kervansaray
- IV. Liman
- V. Panayır

Bu diyagramdaki mekânlardan hangileri ticari amaçla kullanılmıştır?

- A) I, II ve IV
- B) I, III ve V
- C) II, III ve V
- D) I, II ve III
- E) I, II, III, IV ve V

2. Günümüze kadar keşfedilen en erken tarihli dinî mimari eser olan Göbeklitepe’de; taş aletler, heykeller ve bitki kalıntıları bulunmuştur.

Bu bilgilerden hareketle;

- I. İlk tapınaklar Anadolu’da ortaya çıkmıştır.
- II. Yazılı kültüre ait ilk eserler Göbeklitepe’de ortaya çıkmıştır.
- III. İnsanoğlu yerleşik hayata geçtikten sonra tapınaklar inşa etmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

3.

		D	Y
I.	Türk tarihinin bilinen ilk kadın hükümdarı Tomris Hatun’dur.	✓	
II.	Orduları ücretli birliklerden kurulan ilk Türk devleti Hazar Türkleridir.		✓
III.	Sibir Türkleri Anadolu’ya akın düzenlemişlerdir.	✓	
IV.	Yenisey Kitabeleri Uygurlar’a aittir.		✓
V.	Macarlar ve Avarlar İstanbul’u kuşatan Türk devletleridir.		✓

Yukarıdaki tabloda “Doğru/Yanlış” eşleştirmelelerinden hangisi yanlış yapılmıştır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

4. Coğrafi Keşifler’in aşağıdaki sonuçlarından hangisi sanat, edebiyat, bilim ve felsefe alanında ileride ortaya çıkacak gelişmelere diğerlerinden daha fazla katkı sağlamıştır?

- A) Aztek, Maya, İnka gibi yeni medeniyetlerle temasa geçilmesi
- B) Burjuva sınıfının toplumsal ve ekonomik olarak güçlenmesi
- C) Londra, Lizbon, Bordo gibi Atlas Okyanusu kıyısındaki limanların önem kazanması
- D) Kilisenin güvenilirliğinin azalması
- E) Merkezî krallıkların gücünün azalması